

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

Cap. 1. De Animi præstantia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

DE ADMINICVLIS
 ELOQVENTIAE,
 INGENIO, DOCTRINA
 ET IMITATIONE.
 LIBER TERTIVS.

De Animi præstantia.

CAPVT PRIMVM.

Actenus à nobis maximorum Oratorum lineamentis & coloribus conformata est præstantissima cuiusdam Eloquætiæ species, cuius facibus inardescere generosæ mentes possunt: nunc de Adminiculis, quibus cõparari solet, paulò pictius, & hilarius, vt his aspersa condimentis, doctrinæ seueritas mulceatur, non sine tamen honestæ vtilitatis compendio, hoc qui sequitur libello differemus.

Tota igitur spes capessendæ eloquentiæ, partim est in soli bonitate, partim in eius cultura constituta. Ager, siue hortus noster, animus est, cultura eruditio, coloni præceptores, flores scientiæ, & virtutis lumina, fructus immortalitatis. Hęc ego dum dico, nihil breuius; dum cogito, nihil patet latius. Ac primum, nemo non videt, quanta sit huius soli, animi (inquam) supra omnes omnium hortorum fundos dignitas, quantus splendor, quanta maiestas! Dux est, & Imperator vitæ mortalium, rector humani generis, princeps facultatum, agit, habetque omnia, ipse nec agitur, nec habetur, luce clarior, tempore rapidior, syderibus velocior, non hic Empedoclis

sanguinem, non Zenonis igne, non Aristoxeni intentionem, non Pythagoræ numeros, non cœli particulam agnosco; aliquid est profecto, aliquid est sanguine viuidius, igne purius, intentione contentius, modulis numerosius, cœlo deniq; ipso maius, & augustius. Et quid aliud est, quàm vitæ spiraculum? quam *divus Augustinus* (vt ait D. Gregor. Nazianzenus) quam species omnipotentis, vili luto impressa? vt facies solis in nube, radius in crystallo, hyacinthus in cera?

Obuersatur mihi de hac animi dignitate cogitanti, Cosmæ potentissimi Persarum regis machina crystallina, in qua, vt est apud Cedrenum, mirum dictu, cœli immensitas, solis cursus, lunæ labor, & æternæ micantium syderum conversiones cernebantur, aderant quoque machinæ, e quibus vis aquarum exiliret, quæ modò subirent in imbes, modò rigescerent in grandines, modò tumescerent in fluctus, modò præcipitarentur in torrentes; tum verò aer modò serenus, blanda velut Etesiarum amœnitate ridebat, modò nubibus obducebatur, furebat procellis, micabat fulguribus, minaci fulminum terrore confundebatur, ipse quasi Deus aliquis in medio collocatus, ad nutum compositos cursus, recursusque stellarum

Ced. p. 338.

COR-

contemplabatur, pluebat, nungebat; tonabat, fulminabat, permiscebatur omnia. Simili profecto ratione animus in capite, tanquam in arce positus sedet, & dominatur: nunc (vt ait Plato) *cu[m] iditatum gynecaa dispenjat, nunc acri- monia andronem regit, nunc desideria, veluti vol- tantes prodromos emittit, nunc furiales irarum ex- ercitus e[st] castris educit, nunc serena luce circumse- ptus suauiter venidet, nunc varijs afflictiuum turbi- nibus totus circumstrepit.* Atque eum talis, & tantus ipse sit, duas habet facultates omni- um praestantissimas, quibus, veluti manibus, rerum apprehendit species: intellectum dico, & voluntatem: hac enim in amorem fertur, & odium illo vera discernit a falsis, inuestigat, capit, cognoscit, & si acutior fuerit, atque so- lertior, hoc vocatur ingenium, cuius, Deus bone, quanta est velocitas, quam celeres mo- tus, & planè ignei! Vis dissiuulissimas terra- rum partes peragratè iam peragrauit, praecipis Oceanum tranare iam tranauit: iubes in coe- lum euolare iam euolauit: cupis detinere? non potes: quos enim obices oppones? pone terra- molem, penetrabit; pone claustra adamantina, perfrumpet; pone coelum, perfringet, ad ex- tremam vsque naturam peruet, & si quid extra est, serueturabitur.

Plato
apud Dion.
Lorginum.

Ingenium
quid:

De varietate ingeniorum, & excellen-
tia in mechanis.

CAPVT II.

Sed vt agrorum, ita & ingeniorum magna est varietas, alia enim aurea, alia argentea, alia ferrea, alia etiam plumbea videntur: ex quo antiquorum nonnulli, dissimilitudo animo- rum species esse voluerunt, quos aded fun- ctione diuersos cernerent. Animaduerte, quaeso, quisquis es, & in eo mecum mirare exulta- tis naturam ludum. Ex hac parte Seneca duo nomina millia semel audita, Coriensis verò adolescens triginta sex millia refert fideliter: ex illa Amphitides ad quatuor vsque nume- rat, Melitides ad quinque, dic vlli ultra pergat, non potest, ad summum venit memoria. Ex hac Mithridates duarum & viginti gentium, quas habet in ditione, linguas percallat: Ex il- la Caluissus, ne Priami quidem, & Vlyssis no- men, quod tamen quotidie vsurpat, satis ha- bet expeditum. Ex hac Herodes Atticus cornu

Muretus in
varijs le-
ctionibus.

Seneca.
Philost. in
Hirodote.

quoddam Amaltheæ, Oceanus eruditionis, & eloquentiæ, cuius doctissimi quique (si Phi- lostrato credimus) frustra, & particula appel- lantur, magna totius orbis terrarum admira- tione declamat, docet, scribit: ex illa Hero- dis filius primas literas addiscere non potest, vi- get pater, & vt opulentia æquabat reges, no- bilis ludi magister, viginti quatuor pueros honorarios nomine literarum insignitos dat filio, vt vnus Alpha, alter Beta, tertius Gamma, & ita deinceps omnes appellarentur, habet in seruis quotidianis alphabetum stupidus adole- scens, laborat tamen in ediscendo. Ex hac parte Didymus Grammaticus *Bibliolathas* apud Athenæum, vt nominatur à Demetrio Træzeno tria millia librorum, & quingen- tos scribit: ex illa infiniti sunt rudes, & anal- phabeti. Ex hac Q. Cæcilius Metellus Mace- donius triumphator illustrissimus, cuius cap- ut, velut quædam prudentiæ officina, ex illa Q. Metellus Caprarius eius filius omnino stu- pidus, cui stomachatus magnus Scipio dixisse fertur: si quintum pareret mater eius, asinum fuisse parituram. Quid si opera ista conferan- tur? quid si illa admirabilis opificum industria prodeat in lucem? Archimedes onustam na- uem, quam non ingens hominum multitudo loco mouere potuisset, solus molitus est, tra- xitque quo voluit, eæli metus luit in vitro, ad summum, Iouis æmulus, tonitru peistrepuit, coruscationem incendit, fulmina iaculatus est. Architas volentem columbam fabricauit, Albertus magnus (vt ferunt) loquentem sta- tuam, opus triginta annorum, quod vno mo- mento diuus Thomas contriuit. Myrmecides quadrigam eburneam musæ alis, nauim api- culæ penis intexuit, alius casum Phaëtonis in gemma annuli scitissimis lineolis exarauit, alius in Achate nouem musas cum Apolline impressit: melius superiori sæculo Cappocius Senensis totam de morte Christi historiam, res, actus, personas, elegantissimo artificio in suis vnguibus delineauit: melius quoque Fræ- ciscus Alumaus, qui symbolum Apollolorum, & Euangelium Ioannis, in denarioli orbiculo magna Caroli quinti, & Clementis septimi admiratione descripsit. Quid in horologijs? vt triumpharunt ingenia Ala solis, & lunæ cur- sus definiunt, alia quauis hora homines e somno excitant, & lumen accendunt, alia sta- tuas accedentes, & recedentes singulis ictibus referunt. Ex eo enim, quod Aaron rex Per- sarum ad Carolum magnum Imperatorem

Cic. de ri-
diculis.

Claud. in
sphaera Ar-
chimedis.
Vide Tosta-
um in Ge-
nesin.

Maiolus.

Galen. l. 17.
de usu par-
tium.
Vide dies
canis.